

Viite: Pohjois-Pohjanmaan liiton lausuntopyyntö

Lausunto Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaa- kuntakaavan valmisteluaineistosta

Johdanto

Pohjois-Pohjanmaan liitto pyytää viranomaisilta ja jäsenkunnilta mahdollista kirjallista lausuntoa valmisteluaineistosta kuulemisaikana 8.8.-23.9.2022, samoin kaavan osallisilla on mahdollisuus esittää mielipiteensä kaavaluonnoksesta.

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaa-kuntakaava on edennyt valmisteluvaiheen kuulemiseen. Kaava käsittelee aluerakennetta, energiantuotantoa ja -siirtoa, liikennejärjestelmää ja logistiikka-alueita, viherrakennetta ja ekosysteemipalveluita, energiamurroksen vaikutuksia maankäytön suunnitteluun, ilmastovaikutusten arviointia sekä muita tarpeellisia kokonaisuuksia.

Maakuntahallitus päätti 21.6.2022 (§ 97) asettaa Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaa-kuntakaavan valmisteluaineiston maankäyttö- ja rakennuslain 62 § ja MRA 30 § mukaisesti julkisesti nähtäville.

Tausta

Energia- ja ilmastovaihemaa-kuntakaavassa osoitetaan Raahen alueelle seuraavat merkinnät:

PÄÄSÄHKÖJOHDON YHTEYSTARVE (--z--)

Maakuntakaavassa osoitetaan olemassaolevien pääsähkjohtojen lisäksi pääsähkjohtojen tulevaisuuden yhteystarpeet perustuen pitkän aikavälin kehittämistarpeille Raahen keskustaajamasta Ruukin ja Pyhäjoen sähköasemille, sekä Ketunperän ja Kopsan tuulivoimala-alueiden välille.

POHJAVESIALUE

Maakuntakaavaa on päivitetty uudet pohjavesialueen rajat. Pohjavesialueet Raahessa osoitetaan luode-kaakko-suunnassa Hummastinvaaran, Jokelanperän, Möykkyperän, Vihannin ja Lampinsaaren alueille. Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntien vedenhankintaa varten tärkeät (I luokka / 1-luokka) ja vedenhankintaan soveltuvat (II luokka) sekä muut vedenhankintakäyttöön soveltuvat (2-luokka) pohjavesialueet.

Pohjavesien pilaantumis- ja muuttumisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle tärkeistä ja vedenhankintaan soveltuvista pohjavesialueista tai riskien syntyminen on

estettävä riittävin vesiensuojelutoimenpitein. Alueella tulee huolehtia pohjavesien suojelun ja maanainesten ottotarpeiden yhteensovittamisesta.

TÄRKEÄ POHJAVESIVYÖHYKE

Merkinnällä osoitetaan laajoja, useista pohjavesialueista muodostuvia vyöhykkeitä, jotka soveltuvat pohjaveden ottamiseen maakunnallista tai seudullista tarvetta varten.

TUULIVOIMALOIDEN ALUE (tv-1)

Raahen alueelle on osoitettu seudullisesti merkittäviä tuulivoima-alueita mantereelle aiemman maakuntakaavan mukaisesti Sarvankankaalle, Kopsaan, Annankankaalle, Nikkarinkaartoon ja Mastokankaalle, Ketunperälle, Yhteinenkankaalle ja Hummastinvaaraan. Alueella ei ole voimassa MRL 33 § mukaista rakentamisrajoitusta. Luku merkinnän yhteydessä viittaa kaavaselostuksen alueluetteloon.

Alueiden suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen, maisemaan, linnustoon, luontoon ja kulttuuriympäristöön sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät. Lisäksi tulee ottaa huomioon lentoliikenteestä, liikenneväylistä ja tutkajärjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvittävä tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

MERITUULIVOIMALOIDEN ALUE (tv-2)

Merkinnällä osoitetaan merialueita, jotka soveltuvat merkitykseltään seudullisten tuulivoimala-alueiden rakentamiseen aiemman maakuntakaavan mukaisesti Maanahkiaiseen, Ulkonahkiaiseen sekä uutena alueena Seljänsuunmatalalle. Alueella ei ole voimassa MRL 33 § mukaista rakentamisrajoitusta. Luku merkinnän yhteydessä viittaa kaavaselostuksen alueluetteloon.

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen, kalastukseen, maisemaan, linnustoon, luontoon ja kulttuuriympäristöön sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Lisäksi tulee ottaa huomioon lentoliikenteestä, merenkulun turvallisuudesta ja tutkajärjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvittävä tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Tuulivoimalat tulee sijoittaa ryhmiin geometrialtaan selkeään muotoon ja niin lähelle toisiaan kuin se energiantuotannon taloudellisuus huomioon ottaen on mahdollista.

POTENTIAALINEN TUULIVOIMALOIDEN ALUE (tv-3)

Raahen ja Siikalatvan rajalle, kunnan koillisnurkkaan osoitetaan tietyin reunaehdoin uutta seudullisesti merkittävää tuulivoimala-aluetta, Peurannevaa. Alueella ei ole voimassa MRL 33 § mukaista rakentamisrajoitusta. Luku merkinnän yhteydessä viittaa kaavaselostuksen alueluetteloon.

Alueen suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota tuulivoima-alueen tuottaman energian jatkokäyttöön. Alueen tuottama energia voidaan hyödyntää paikallisessa suljetussa sähköverkossa, liittämällä se kantaverkkoon, tai muuntaa se varastoitavaan muotoon.

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen, maisemaan, linnustoon, luontoon ja kulttuuriympäristöön sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Lisäksi tulee ottaa huomioon lentoliikenteestä, liikenneväylistä ja tutkajärjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvitettävä tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

VÄYLÄT

Raahen alueelle ei osoiteta maakuntakaavassa valtatie (vt), kantatie (kt), merkittävästi parannettavan valtatie tai kantatie (punainen vt/kt) merkintöjä. Myöskään laivaväylää ei osoiteta Raahen alueelle. Olemassa olevat tieyhteydet on todettu pohjakarttamerkinnöin.

PÄÄSÄHKÖJOHTO 400 kV ja 220 kV

Raahen alueelle osoitetaan olemassa oleva pääsähköjohto Pyhäjoen Hanhelan sähköasemalta koillisen suuntaan.

UUSI PÄÄSÄHKÖJOHTO 400 kV

Merkinnällä on osoitettu Hanhikiven ydinvoimalan yhteystarve Nikkarinkaarrosta Vihannin sähköasemalle.

UUSI PÄÄSÄHKÖJOHTO 110 kV

Raahen osoitetaan Ruukin sähköaseman sekä keskustaajaman välille uusi 110 kV:n pääsähköjohtolinjaus. Merkintää koskee maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

ENERGIAHUOLLON ALUE (en)

Raahen on osoitettu Vihannin kylään maakunnan energiahuollon kannalta tärkeä suurmuuntamoiden alue.

Suunnittelumääräys:

Vesivoimalaitosten yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon vaelluskalojen nousuesteen poistamiseksi tarvittavan kalatien rakentaminen.

Maakuntakaavassa annetaan lisäksi tuuli- ja aurinkovoimaloiden rakentamiseen liittyen yleisiä suunnittelumääräyksiä:

Maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoimala-alueiden ulkopuolelle voidaan toteuttaa tuulipuistoja, jotka eivät ole merkitykseltään seudullisia. Perämeren rannikkoalueella tuulivoimarakentaminen tulee sijoittaa ensisijaisesti maakuntakaavassa osoitetuille tuulivoimaloiden alueille. Tapauskohtaisesti voidaan harkita tuulivoimaloiden sijoittamista myös muille alueille, mikäli se ei merkittävästi lisää tuulivoimarakentamisesta aiheutuvia haitallisia yhteisvaikutuksia asutukseen, maisemaan, linnustoon tai muuhun ympäristöön.

Tuulivoimalat tulee lähtökohtaisesti sijoittaa linnuston kannalta tärkeiden alueiden ulkopuolelle. Tapauskohtaisesti voidaan harkita tuulivoimarakentamista myös näille alueille, mikäli tuulivoimarakentaminen ei heikennä alueiden linnustoarvoja.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa voimalat tulee sijoittaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen, luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -verkoston alueiden, harjajensuojeluohjelman alueiden, maakuntakaavan luo-alueiden ja seudullisesti merkittävien virkistysalueiden ulkopuolelle.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on otettava huomioon eri hankkeiden yhteisvaikutukset erityisesti asutukseen, maisemaan ja linnustoon sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Muuttolinnustoon kohdistuvien yhteisvaikutusten ehkäisemiseksi voimalat tulee sijoittaa ensisijaisesti Pohjois-Pohjanmaan rannikon päämuuttoreitin (PPL 2021) maakuntakaavoituksen yhteydessä määriteltyjen muuton painopistealueiden ja tärkeiden levähtämisalueiden ulkopuolelle.

Lähekkäin sijoittuvien tuulivoimala-alueiden liittäminen sähköverkkoon on ensisijaisesti keskitettävä pyrittävä keskittämään yhteiseen samaan tai olemassa olevaan johtokäytävään ja yhteispylväisiin, yhteistyössä muiden energiantuotannon hankealueiden kanssa.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on otettava huomioon lentoliikenteestä, liikenneväylistä ja tutkajärjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvitettävä tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on kuultava puolustusvoimia. Suunnittelussa tulee turvata puolustusvoimien toimintaedellytykset sekä ottaa erityisesti huomioon puolustusvoimien toiminnasta, kuten tutkajärjestelmistä ja radioyhteyksien turvaamisesta johtuvat rajoitteet.

AURINKOVOIMALOIDEN RAKENTAMINEN - UUSI

Yleisiä suunnittelumääräyksiä:

Seudullisesti merkittäviä aurinkovoimaloita ja aurinkovoimapuistoja suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota sähkönsiirtoon. Lähekkäin sijoittuvien voimala-alueiden liittäminen sähköverkkoon on ensisijaisesti keskitettävä yhteiseen johtokäytävään ja yhteispylväisiin, yhteistyössä muiden energiantuotannon hankealueiden kanssa.

Raahen kaupungin lausunto

Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa tulisi tarkastella uusiutuvien energiatkaisujen koko elinkaaren järjestämistä Pohjois-Pohjanmaan alueella. Raahen alueella uusien tuulivoima-alueiden osoittaminen mantereelle ei ole maakuntakaavassa valittujen edellytysten valossa juurikaan mahdollista. Sen sijaan merituulivoima-alueiden painoarvo nousee lähitulevaisuudessa. Tuulivoiman

uusi rooli suomalaisessa energiantuotannossa edellyttää myös tehokkaita energian varastointitapoja, joista tällä hetkellä eniten keskustelussa nousee vetyteknologia.

Pohjoispohjanmaan tarve uusiutuvalla energiantuotannolle on kasvanut viimeisen vuoden aikana radikaalisti johtuen ydinvoiman lisärakentamisen hidastumisesta, ulkomaisen energian saatavuuden heikkenemisestä sekä teollisuuden tuotantoprosessien vihreästä siirtymästä. Uusiutuvan energian tarve on akuutti.

Maakuntakaavassa on kiitettävällä tavalla huomioitu uusien tuulivoima-alueiden mahdollistaminen Raahen merialueella. Samoin on pääsääntöisesti hyvin huomioitu myös tuulivoimaloiden kytkeytyminen valtakunnan sähköverkkoon ja tulevaisuuden energiansiirtotarpeet.

Maakuntakaavan merkinnät tiestön osalta ovat puutteelliset. Raahen kaupungin kytkeytymistä valtakunnalliseen tieverkkoon tulisi arvioida huolellisesti maakuntakaavassa. Tuulivoimarakentamisen merikuljetusten kuljetusketju Raahen satamasta eteenpäin olisi huomioitava maakuntakaavassa osoittaen strategisesti tärkeille kuljetusreiteille tieyhteyksien parantamistarpeita, sillä reiteillä on nykyisellään selviä pullonkauloja. Tieverkoston riittävä laatu ja sen saumatonta kytkeytyminen muihin logistisiin yhteyksiin maakunnan alueella tulee varmistaa erityisesti suuria kuljetuksia palvelevaksi verkostoksi.

Maakuntakaavassa tulisi kiinnittää erityinen huomio uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksien kytkeytymiseen erilaisiin yhdyskuntateknisiin verkostoihin voimalinjojen lisäksi, sekä voimaloiden tuotantoaikana että rakennus- ja purkuajankautena. Tuulivoimalakuljetukset eivät ole hetkellinen käyttöpiikki tieverkossa, vaan jo rakentuneita tuulivoima-alueita tullaan jälleenrakentamaan entistä suuremmilla yksiköillä lähivuosikymmeninä. Tiestö Raahen Sataman ja valtakunnan tieverkon välillä on tällä hetkellä kriittinen ja puutteellinen. Maakuntakaavassa tulisi ottaa selkeä kehittämisote, jotta myös tulevaisuudessa varmistettaisiin Raahen merikuljetusten kytkeytyminen valtakunnan tieverkkoon.

Viime vuoden 2021 aikana Raahen Satamasta järjestettiin 2010 erikoiskuljetusta ja trendi on nouseva. Kuluvan vuoden aikana on suunnitelmassa järjestää 2400 erikoiskuljetusta, vuoden 2023 aikana 2400, vuoden 2024 aikana 2700 ja vuoden 2025 aikana 3000

Väyläviraston hankekortissa todetaan VT8:n osalta, että Valtatie 8 (E 8) on länsirannikon tärkein tieyhteys ja kuuluu Suomen maanteiden pääväyliin. Tietä kehitetään korkealuokkaisena pääväylänä. Valtatie 8 yhdistää länsirannikon satamat ja muodostaa tärkeän kuljetusreitit kotimaan sisäisille ja ulkomaille suuntautuville kuljetuksille. Erityisesti tien liittymät ja geometria kaipaavat parantamista, mikä on suurten kuljetusten edellytys. Valtatie 8 kuuluu TEN-T verkkoon.

Tiestön pullonkauloja suuriin kuljetuksiin liittyen on tunnistettu tällä hetkellä teiden VT8 ja 88 risteyksessä, missä erityisesti etelästä itään suuntaavien suurten kuljetusten mahdollisuus tulisi turvata, mutta myös Koksaamontien ja VT8 risteyksessä. Lisäksi VT8 merkittävyys suurten kuljetusten pääreitteinä tulisi huomioida parannustarpeilla, joita ovat mm. ohituskaistojen lisääminen.

Osittaisia parannuksia Sataman ja VT8:n välille ollaan jo järjestämässä, näistä lisätietoa hankekortissa:

”Raahen sataman tuulivoimakuljetukset, 8102 Lapaluodontien ja 18582 Rautaruukintie – Satamajärventie sekä Koksaamontie”

Raahen Sataman meriväylää ollaan kehittämässä lähitulevaisuudessa kulkusyvydeltään 11-12 metriin, joka on edellytys sille, että kooltaan kasvavia tuulivoimaloita pystytään toimittamaan Raahen satamaan. Hanke on tällä hetkellä Väyläviraston hankekorissa 1B. Meriväyliä kehittäminen suhteessa merituulivoimapuistojen rakentamiseen tulee huomioida maakuntakaavassa.

Pääväylillä on huolehdittava riittävien aluevarausten lisäksi tiestön kantavuus, sekä muu komponenttien kuljetusten sujuvuuteen liittyvät seikat sekä laivaväylän kuljetuskapasiteetti.

Maakuntakaavaluonnoksessa ei huomioida vetyteknologian ja mahdollisen uuden valtakunnallisen kaasuverkoston linjauksia. Gasgrid Finlandin ja Nordion Energin Perämerenkaarelle julkaisema vetyverkon alustava linjaussuunnitelma, Vaasasta Uumajaan kulkeva Nordic Hydrogen Route, kulkee Raahen kautta. Sen ensimmäisten osien odotetaan olevan toiminnassa vuonna 2030. Vetyteknologia kytkeytyy useisiin erilaisiin yhdyskuntateknisiin verkostoihin, kuten sähkölinjoihin, mahdollisesti rakennettavaan kaasuverkostoon mutta myös esimerkiksi teollisiin suurlaitoksiin sekä raskaaseen ajoneuvoliikenteeseen. Julkisenä infrastruktuurihankkeena vetyverkko todennäköisesti katalysoi muita teollisuuden liikenteen sijoittumissuunnitelmia, joiden yhteisvaikutukseen olisi maakuntakaavassa hyvä pyrkiä jollain tavalla varautumaan.

Raahessa työ on paikallisesti jo aloitettu tekemällä strategisen maankäytön suunnitelman pohjatyönä selvitys teollisen mittaluokan vedyntuotatolaitoksen sijoittamismahdollisuuksista Raahen alueella. Selvityksessä on tunnistettu kolme mahdollista sijaintia kyseisenkaltaiselle vetylaitokselle Paharämeellä, Someronkankaalla ja Mitin saarella. Alueiden potentiaaliin vaikuttaa merkittävästi valtakunnallisen siirtoverkon rakentamissuunnitelma. Vetyverkon tarpeet tulisi lisäksi yhteensovittaa parannettavan tieverkon kanssa niin, että molempien kehittäminen turvataan tulevaisuudessa.

Maakuntakaavassa tulisi huomioida uudet mahdolliset energianhuollonalueet myös Raahen alueella. Raahen seutukunnan alueella on laadittu selvitys biokaasun tuotannosta ja jakelusta. Biokaasun mahdollisuudet uusissa energiaratkaisuissa tulisi mahdollistaa maakuntakaavassa.

Ajankohtainen kysymys maakuntatasolla on myös seudullisesti merkittävien aurinkovoimala-alueiden sijoittaminen. Minkälaisilla arvoilla seudullista merkittävyyttä voidaan arvioida ja millä edellytyksillä tämän kaltaisten aurinkovoimaloiden sijoittumispaikat määräytyvät?

Rautatien sähköistäminen Raahen Satamaan saakka on tarpeen tulevaisuudessa, jotta raideliikenteen teollinen käyttö voidaan hyödyntää täysimääräisesti. Maakunnan sisäisen pendelöintiliikenteen järjestämiseksi tulisi pohtia henkilöraide liikenteen mahdollisuuksia hiilidioksidittoman liikkumisen mahdollistajana.

Raahen kaupunki esittää lausuntonaan ilmasto- ja energiavaihemmaakunta-kaavaan seuraavaa:

- Tiestön, laivaväylien sekä ratayhteyksien asianmukainen päivittäminen maakunta-kaavaan huomioiden uusiutuvan energiantuotannon koko tuotanto- ja elinkaari sekä hiilidioksidittoman liikkumisen tulevaisuuden vaatimukset.
- Mahdollisen uuden sähköaseman merkitseminen Raahen keskustaajaman eteläreunalle VT8:n länsipuolelle.
- Ohjeellisen pääsähköjohdon merkitseminen Raahen Maanahkaisen merituuli-voima-alueelta Pyhäjoen Hanhelan sähköasemalle sekä Raahen keskustaajaman eteläpuolelle.
- Suositukset maakunnallisesti merkittävien aurinkovoimaloiden sijoittamisperiaatteista
- Valtakunnallisen vetykaasuputkiston sijoittumisen periaatteet määriteltävä Pohjois-Pohjanmaalla, myös suhteessa maakunnallisiin muihin väyliin sekä tietöön

RAAHEN KAUPUNKI,
Kaavoitus

Kaavoituspäällikkö
Anu Syrjäpalo